

comprehensive study of it will contribute to the formation of a portrait of the alleged offender as an integral component of the information model of criminal offenses under consideration, which has as criminal law (legal assessment of the relevant manifestations), criminal procedure (justification and timely decisions), forensic (organization and tactics of conducting individual investigative (search) actions), and another meaning.

The conclusions of the article note that the set of features that can characterize a person are as follows: social (social environment, social status, qualification in the relevant knowledge gal (field of activity), occupied position, connections, including with corrupt officials, etc.); moral (system of views, interests, etc.); psychological (thinking, volitional qualities, a sense of caution, etc.), which can be characterized by high intellectual-volitional indicators and others.

Keywords: illegal acquisition of the right to land, a set of personal characteristics, properties and states of the person of the offender, forensic characteristics, portrait of the alleged offender, criminal offense, formation of conditions of commission, authorized person.

DOI: 10.33766/2786-9156.106.1.155-167

УДК: 347.965(477)

Ємець І. О., кандидат юридичних наук, приватний нотаріус, докторант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України (м. Харків, Україна)
e-mail: ivan.iemets@ukr.net

ORCID id: <https://orcid.org/0009-0003-9056-5346>

АДВОКАТСЬКІ РОЗСЛІДУВАННЯ: МОЖЛИВОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗБІРАНИХ ПРЕДСТАВНИКОМ ПОТЕРПІЛОГО МАТЕРІАЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

З огляду на загальні засади кримінального провадження, зокрема такі як законність, змагальність сторін і рівність перед законом і судом, у статті обґрунтовано тези, що представник потерпілого може й повинен займати ініціативну позицію на всіх етапах здійснення кримінального провадження. З'ясовано, що це, передусім, зумовлено тим, що розвиток кримінальних процесуальних гарантій захисту й охорони прав і законних інтересів учасників кримінального провадження наразі відбувається в контексті створення рівних можливостей для кожної з його сторін.

Аргументовано тезу, що представник потерпілого у кримінальному провадженні виконує важливі функції, водночас окремі його повноваження можуть бути використані як спосіб здійснення власного розслідування в частині з'ясування обставин учинення кримінального правопорушення, фіксації окремих відомостей для використання їх у процесі доказування. Визначено, що до основних заходів, котрі можуть бути реалізовані представником потерпілого на етапі досудового розслідування, віднесено такі як: 1) збирання та надання слідчому, дізнавачу, прокурору, характеризуючих відомостей про потерпілу сторону; 2) з'ясування виду й розміру завданої потерпілому шкоди; 3) установлення та проведення опитування свідків, ініціювання їх

допиту; 4) збирання інформації на підтвердження обставин учинення кримінального правопорушення; 5) отримання доступу до речей і документів, котрі матимуть значення під час досудового розслідування та судового розгляду справи на підставі ухвали слідчого судді; 6) призначення експертиз у судово-експертних установах, зокрема на договірних засадах; 7) складання та подання цивільного позову; 8) подання клопотання про встановлення майна, рахунків обвинуваченого; 9) роз'яснення потерпілому положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні», та ініціювання їх застосування.

Ключові слова: кримінальне судочинство, сторона обвинувачення, представник потерпілого, адвокат, адвокатське розслідування, правова засада, повноваження, ініціатива.

Постановка проблеми. Спрямованість кримінального судочинства визначена завданнями кримінального провадження, які передбачають дотримання та задоволення інтересів двох сторін: обвинувачення та захисту. Важливо, щоб діяльність усіх учасників кримінального провадження відповідала загальним засадам кримінального провадження та здійснювалася у передбаченій кримінальним процесуальним законодавством формі на всіх етапах здійснення кримінальної процесуальної діяльності.

Однією зі стадій кримінального провадження є досудове розслідування, активним учасником і ведучою стороною якого є сторона обвинувачення, зокрема орган досудового розслідування. Кримінальна процесуальна діяльність сторони обвинувачення спрямована на захист прав і законних інтересів особи, а також суспільства і держави, а також вирішення ряду інших завдань. Аналіз практичної діяльності щодо здійснення досудового розслідування засвідчує, що все частіше, зокрема задля своєчасного та компетентного захисту своїх інтересів, потерпілі звертаються за кваліфікованою допомогою представників правничої професії. Вважаємо, що формування такої практики зумовлено вагою мірою і положеннями Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», котрим розширено перелік осіб, які можуть претендувати на отримання безоплатної вторинної правничої допомоги. На наше переконання, такий підхід є виваженим і раціональним, адже не завжди представники органів досудового розслідування є настільки ініціативними та компетентними, що присутність представника потерпілого у кримінальному провадженні лише переобтяжувала б його необхідністю проведення додаткових процесуальних дій.

Представник потерпілого у кримінальному провадженні наділений похідним процесуальним статусом, що дозволяє йому користуватися правами потерпілого. Подекуди саме реалізація цих процесуальних гарантій стає вирішальною у виконанні завдань кримінального провадження. З огляду на специфіку виконуваних завдань, діяльність представника потерпілого може набувати характеру самостійного розслідування, сутність якого полягатиме в з'ясуванні обставин кримінального провадження та збиранні доказів. Тим паче, що адвокати, задля ефективного забезпечення виконання завдань кримінального провадження, мають можливість вільно й повною мірою виконувати свої обов'язки з метою встановлення верховенства права, сприяння забезпеченню доступу до

правосуддя та отримання особою правничої допомоги, забезпечення дотримання належної процедури у кримінальному процесі, створення змагальної системи судочинства, а також захисту прав людини [1, с. 12]. Тому вважаємо, що цій проблематиці слід приділяти увагу, адже вона також потребує вироблення та впровадження апробованих і законних засад і механізмів її найефективнішого провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо теоретичної розробки окремих аспектів представництва потерпілого у кримінальному провадженні, то цим аспектам присвячені комплексні монографічні праці В. В. Самолюка [2], В. Г. Пожар [3], Р. О. Ємельянова [4] та ін. Водночас процесуальні гарантії прав потерпілих, питання різновидів представництва потерпілих, зокрема й адвокатом, висвітлено в роботах С. Є. Абламського [5], М. Л. Грїбова та В. В. Червінського [6], І. В. Ракіпової та К. В. Черноморченко [7], О. В. Щиголем [8], О. І. Байк [9], І. В. Гловюк [10] та багатьма іншими. При цьому, проблематику здійснення адвокатами самостійних розслідувань у кримінальному провадженні вченими ґрунтовно не розроблено, а підходи до окреслення повноважень адвокатів здебільшого спрямовані на текстуальний аналіз положень кримінального процесуального законодавства та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», без звернення до узагальнень адвокатської практики.

Формулювання цілей. *Мету* статті визначено як з'ясування можливостей адвокатських розслідувань, проведених представником потерпілого, спрямованих на виконання завдань кримінального провадження, а також особливостей використання зібраних ними матеріалів як доказів у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Участь представника потерпілого у кримінальному провадженні жодною мірою не обмежує й не звужує прав потерпілого, інтереси якого він представляє. Як і сторона захисту, він наділений процесуальними правами на збирання речей, документів, інших доказів і подання клопотань, та скарг і реалізацію інших прав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Спосіб, у який сторони реалізовуватимуть свої права, має відповідати положенням чинного законодавства. У контексті нашого дослідження слід наголосити, що правовою основою діяльності представника потерпілого є: Конституція України, міжнародні правові договори, ратифіковані Верховною Радою України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закони України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та «Про безоплатну правничу допомогу» та ін.

Доктринальним положенням в аспекті здійснення представництва особи є те, що вона користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого представляє, крім процесуальних прав, реалізація котрих здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику [11]. Тому ми вважаємо за потрібне зупинитися на тих процесуальних гарантіях, що можуть бути використані представником потерпілого у кримінальному провадженні задля встановлення обставин, що підлягають установленню і доказуванню під час розслідування.

Так статтею 93 КПК України визначено, що потерпілим може здійснюватися збирання доказів. З огляду на чч. 2, 3 означеної статті, це можливо шляхом: 1) ініціювання перед відповідними суб'єктами владних повноважень проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій; 2) витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; 3) здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів [11]. Важливо зауважити, що й представник потерпілого, і сторона захисту, згідно з означеними процесуальними гарантіями, наділені консеквентними повноваженнями у проведенні й ініціюванні окремих процесуальних дій, що відповідає засадам рівності та змагальності сторін. З огляду на це, вважаємо слушною позицію, що реалізація засади змагальності знаходить свій прояв у таких трьох елементах, як: «1) поділ функцій обвинувачення, захисту й вирішення справи; 2) наділення сторін рівними процесуальними правами для здійснення своїх функцій; 3) керівне положення суду в кримінальному процесі й надання тільки суду права ухвалювати рішення щодо справи. Змагальність сторін спонукає суд правильно розглянути матеріали справи й ухвалити законне й обґрунтоване судове рішення» [12].

Ураховуючи викладене, а також керуючись положеннями кримінального процесуального законодавства, вважаємо, що деякі зауваження з приводу того, що сторона обвинувачення наділена більш широкими повноваженнями, які знаходять закріплення в юридичній літературі, на нашу думку, не виправдовують себе. Принаймні ця теза не може застосовуватися щодо всіх представників сторони обвинувачення, адже представники органу досудового розслідування та прокуратури самостійно визначають стратегію розслідування та відповідний алгоритм слідчих (розшукових) і процесуальних дій, ігноруючи подекуди клопотання сторони захисту так само, як і представника потерпілого. Спростовують такі тези й чисельні виправдувальні вирокі, ухвалені через відсутність належних і допустимих доказів, визнані такими через суттєві порушення стороною обвинувачення прав і законних інтересів особи. Окрім цього, правові позиції сторони обвинувачення, зокрема слідчого та прокурора, не завжди узгоджуються повною мірою із правовою позицією представника потерпілого та самого потерпілого.

Вважаємо, що участь представника потерпілого є важливою у кримінальному провадженні, з огляду на те, що інколи потерпілому не роз'яснюються належним чином його права й обов'язки, через що він не може використовувати повною мірою гарантовані йому законом процесуальні гарантії. Так, наприклад, досить часто потерпілі звертаються до адвокатів за допомогою для складення цивільних позовів з метою забезпечення подальшого відшкодування підозрюваним, обвинуваченим, підсудним, завданій їм шкоди через вчинення кримінального правопорушення. На користь цієї позиції свідчать і результати проведеного аналізу судової практики. Згідно з останніми, типовими слід вважати

випадки відмови слідчими в інформуванні потерпілих про проведені процесуальні дії у кримінальному провадженні, у задоволенні клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій, а подекуди навіть відкритті кримінального провадження та ін. Причому, досить часто слідчі судді за результатами розгляду скарги по суті задовольняють їх, що свідчить про те, що поширеними є випадки, коли слідчі (дільничі) вдаються до бездіяльності [13, с. 70].

Водночас важливо, щоб представник потерпілого також виконував свої професійні обов'язки належним чином, адже інакше існуватимуть всі підстави для притягнення його до дисциплінарної відповідальності за відповідним зверненням особи, інтереси якої він представляв [14]. Адвокатам потрібно дотримуватися своїх професійних обов'язків, зумовлених їхнім статусом, серед яких: «1) дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики; 2) на вимогу клієнта надати звіт про виконання договору про надання правової допомоги; 3) невідкладно повідомляти клієнта про виникнення конфлікту інтересів; 4) підвищувати свій професійний рівень; 5) виконувати рішення органів адвокатського самоврядування; 6) виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством та договором про надання правової допомоги» [14].

Важливість дій представника потерпілого на стадії досудового розслідування вагомою мірою зумовлена й тим фактом, що повідомлення особи про підозру здебільшого здійснюється на підставі п. 3 ч. 1 ст. 276 КПК України, тобто за наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення [11]. Тобто, одразу після відкриття кримінального провадження слід докласти вагомих зусиль щодо налагодження ефективної комунікації з представниками сторони обвинувачення задля збирання доказів. Тим паче, що нехтування вимогами оперативності та своєчасності може призвести до втрати окремих доказів і навіть знищення їх стороною захисту.

Також необхідно звернути увагу, що надважливою є участь представника потерпілого в тих провадженнях, де потерпілою особою є або іноземець, або іноземна юридична особа, адже досить часто вони або не володіють мовою, якою здійснюється кримінальне розслідування, або перебувають поза межами нашої держави. У правозастосовній практиці не поодинокими є випадки, коли сторона обвинувачення відмовляє у визнанні особою потерпілою. При тому вважаємо за потрібне навести судову справу, у якій колегія суддів Київського апеляційного суду не тільки фактично скасувала рішення слідчого про закриття кримінального провадження, але й погодилася із доводами представника особи про те, що чинним кримінальним процесуальним законодавством України не передбачено можливості прийняття слідчим чи прокурором рішення у формі постанови про визнання потерпілим у кримінальному провадженні [15]. Така практика засвідчує, що інколи саме представник потерпілого і стає тією визначною процесуальною фігурою, котра здатна захистити порушені права потерпілої сторони. Тим паче, що поширеними є випадки, коли слідчі передчасно приймають рішення про закриття кримінального провадження, котрі до всього ще є й необґрунтованими. Тому погоджуємося з думкою, що на практиці порушення

законних прав та інтересів юридичних осіб відбуваються через відсутність регламентованого на законодавчому рівні алгоритму дій адвоката, як представника юридичної особи, а також відсутністю сталої практики [16, с. 668].

Щодо функцій, які виконує адвокат, котрий є представником потерпілого, то в юридичній літературі визначають такі:

1) консультативну (роз'яснення його прав та обов'язків, дача консультацій і роз'яснень, складання заяви про кримінальне правопорушення);

2) захисну (захист прав та інтересів);

3) забезпечувальну (забезпечення дотримання прав потерпілого, складання заяви про забезпечення безпеки);

4) запобіжну (попередження кримінального переслідування свого клієнта з боку сторони обвинувачення й захисту) [4, с. 108]. Ми вважаємо, що представник потерпілого, окрім означених функцій, може здійснювати ще й функцію доказування, яка хоча й не покладена на нього, однак може бути реалізована ним в інтересах клієнта. Тому, керуючись положеннями кримінального процесуального законодавства та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», можемо визначити алгоритм дій представника потерпілого, котрий сприятиме з'ясуванню та доказуванню обставин учинення кримінального правопорушення, а отже, і виконання завдань кримінального провадження. Він, на нашу думку, має включати заходи щодо:

1. Збирання та надання слідчому, дізнавачу, прокурору, характеризуючих відомостей про потерпілу сторону. Особливо важливо це в тих ситуаціях, коли: 1) потерпілою є особа, яка раніше була засуджена за введення в оману суду шляхом надання завідомо неправдивих відомостей або завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення; 2) кримінальне правопорушення вчинене із погрозою застосування насильства або шляхом обману чи зловживанням довірою особи; 3) потерпілою від кримінального правопорушення є юридична особа; 4) кримінальне правопорушення вчинене щодо дитини тощо.

Достатньо результативною означена діяльність стає у кримінальних провадженнях, де потерпілою є юридична особа, зокрема суб'єкти господарювання. Зокрема, у кримінальних правопорушеннях у сфері господарської діяльності представник потерпілого може витребувати у відповідних працівників підприємства, установи, організації відомостей про:

- адресу, суми статутного капіталу, відомостей про засновників, юридичну адресу та фактичну адресу знаходження виробничих потужностей та ін.;

- наявність нерухомого майна, транспортних засобів тощо;

- рішень судів про стягнення заборгованості;

- відомості про працевлаштованих представників;

- наявність відеоспостереження на підприємстві, в установі, організації тощо.

2. Установлення та підтвердження завданої потерпілому шкоди через учинення стосовно нього кримінального правопорушення. Така діяльність має здійснюватися відразу після скоєння щодо особи злочину чи кримінального

проступку, з огляду на те, що потерпілі не завжди приділяють уваги цьому питанню, а отже, і не вживають заходів щодо фіксації витрат, які, зокрема, можуть підтвердити завдання матеріальної та моральної шкоди. Також важливим завданням є забезпечення своєчасного відшкодування особою завданої потерпілому шкоди, що може відбуватися на всіх етапах кримінальної процесуальної діяльності.

3. Установлення та проведення опитування свідків, ініціювання заходів щодо здійснення їх допиту слідчим, дізнавачем. За умови задоволення такого клопотання слідчим, дізнавачем, прокурором, слід зважати на той факт, що вона має проводитися за участю особи, яка її ініціювала (ч. 6 ст. 223 КПК України) [11]. Винятками є ситуації, зумовлені специфікою слідчої (розшукової) дії або коли така особа письмово відмовилася від участі в ній. Тому представнику потерпілого важливо ретельно підготуватися до участі в таких слідчих (розшукових) діях. При цьому, погоджуємося, що «тактика дій та межі активності адвоката при проведенні відповідної слідчої (розшукової) дії обумовлюються спільним рішенням адвоката та його клієнта залежно від статусу довірителя, слідчої ситуації, обставин та складності кримінального провадження тощо» [1, с. 229].

4. Збирання інформації на підтвердження обставин учинення кримінального правопорушення. Перш за все це стосується подання адвокатських запитів до різноманітних установ, незалежно від відомчої належності, форми власності тощо. Законодавчими положеннями визначено, що адвокат, для належного виконання своїх обов'язків, наділений правом збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази, запитувати, отримувати та вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою, а також одержувати письмові висновки фахівців, експертів із питань, що потребують спеціальних знань [14].

Важливо, що й адвокатський запит, і запит на інформацію стосуються отримання інформації, котра є заздалегідь зафіксованою. Тобто, у цьому випадку не йдеться про створення нової інформації, а лише про надання інформації (копій документів, витягів із них, інформації, що зафіксована іншим способом), яка вже або повинна бути в розпорядженні відповідного органу, підприємства, установи, організації, згідно з обсягом повноважень. Це, зокрема, засвідчує й ст. 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації», відповідно до якої публічною є інформація, що «відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація» [17], і ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», згідно з ч. 3 якої «адвокатський запит не може стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства» [14].

При всьому слід ураховувати й той факт, що на практиці непоодинокими є випадки, коли уповноважені суб'єкти не визнають допустимими доказами документи, отримані у відповідь на адвокатський запит, як такі, що отримані не в порядку, встановленому КПК України. З огляду на це, у юридичній літературі вказують, що твердження про визначену КПК України можливість сторони захисту збирати докази шляхом витребування речей, копій документів, відомостей висновків, експертів, висновків ревізій, актів перевірок є сумнівним [18, с.

98]. Як правило, такі предмети з документами, отримані в результаті подання захисником адвокатського запиту, отримують процесуальний статус документів-доказів або речових-доказів лише після їх огляду уповноваженим владним суб'єктом кримінального провадження, проведенням експертного дослідження [19, с. 125]. Тому вважаємо, що після отримання відповідних документів під час подання клопотання про їх долучення до матеріалів кримінального провадження, сторона захисту може одразу клопотати про здійснення їх огляду задля забезпечення їх використання, як доказів у кримінальному провадженні.

5. Отримання доступу до речей і документів, котрі матимуть значення під час досудового розслідування та судового розгляду справи на підставі ухвали слідчого судді. Так найчастіше під час досудового розслідування виникає потреба в отриманні інформації, що зберігається:

- в операторів мобільного зв'язку, зокрема про місце дислокації абонента, з'єднань (обов'язково при цьому підтверджувати власність номеру клієнта й отримання дозволу власника на розкриття такої інформації);

- у державних реєстрах;

- у банках, зокрема про банківські рахунки та рух грошових коштів та ін.

6. Призначення експертиз у судово-експертних установах за заявою особи. Одним із способів залучення експерта стороною захисту до проведення такої слідчої (розшукової) дії як залучення експерта про призначення експертизи, є її ініціювання в порядку, передбаченому ст. 220 КПК України. Цей спосіб наразі залишається більш апробованим. Альтернативним способом призначення судової експертизи є самостійне залучення експерта за відповідною основою на договірній основі.

7. Складення та подання цивільного позову.

8. Подання на розгляд слідчого чи прокурора клопотання про встановлення майна, рахунків, інформації щодо кількості працюючих на підприємстві осіб, а також щодо забезпечення цивільного позову тощо.

9. Роз'яснення потерпілому положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», подання клопотання про обрання заходів безпеки щодо потерпілого.

Також додатковими заходами, до реалізації яких може вдатися представник потерпілого під час досудового розслідування, є:

- подання клопотання до слідчого судді про відвід слідчого, прокурора;

- подання скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора та ін.

Більшість із перерахованих нами заходів можуть бути застосовані й під час судового розгляду. Водночас на цьому етапі кримінального провадження важливо займати активну позицію під час оцінки доказів, доведення вини особи та вживати заходів щодо призначення обґрунтованого й справедливого покарання. У цьому аспекті слушно вважаємо позицію, що «в судовому розгляді під час з'ясування обставин та перевірки їх доказами сторони кримінального провадження мають підтверджувати заявлені ними обставини доказами, шляхом подання їх судові. У межах судових дебатів сторони та інші визначені ч. 1 ст. 364

КПК України учасники провадження висловлюють власні правові позиції щодо окремих складових предмету кримінально-правового спору та обґрунтовують їх із посиланням на раніше досліджені за участі суду докази. Тобто, сторони провадження на реалізацію тактики й стратегії обвинувачення, і захисту, відповідно, подають докази судові для дослідження, висловлюють позиції щодо їх належності, достовірності, допустимості й достатності для прийняття судом певних рішень. Метою описаної поведінки сторін є формування в суду певного внутрішнього переконання щодо обставин кримінального правопорушення та результатів провадження, котре стане підставою прийняття останнім власних процесуальних рішень» [20, с. 579]. Тобто, ініціативність представника потерпілого зумовлює як хід і характер здійснення досудового розслідування, так і судового розгляду справи.

Висновки. Усе частіше однією з визначальних фігур у кримінальному провадженні стає представник потерпілого, діяльність якого, як й інших учасників, спрямована на виконання завдань кримінального судочинства. З огляду на загальні засади кримінального провадження, зокрема, такі як законність, змагальність сторін і рівність перед законом і судом, вважаємо, що представник потерпілого може й повинен займати ініціативну позицію щодо реалізації прав і законних інтересів клієнта, якого він представляє. Розвиток кримінальних процесуальних гарантій захисту й охорони прав і законних інтересів учасників кримінального провадження наразі відбувається в контексті створення рівних можливостей для сторони захисту та сторони обвинувачення.

Представник потерпілого у кримінальному провадженні виконує важливі функції, однак окремі його повноваження можуть бути використані як спосіб здійснення власного розслідування в частині з'ясування обставин учинення кримінального правопорушення, фіксації окремих відомостей для використання їх у процесі доказування. Зокрема, до основних заходів, котрі можуть бути реалізовані представником потерпілого на етапі досудового розслідування ми відносимо такі: 1) збирання та надання слідчому, дільничному, прокурору, характеризуючих відомостей про потерпілу сторону; 2) з'ясування виду і розміру завданої потерпілому шкоди; 3) установлення та проведення опитування свідків, ініціювання заходів щодо здійснення їх допиту слідчим, дільничним; 4) збирання інформації на підтвердження обставин учинення кримінального правопорушення; 5) отримання доступу до речей і документів, котрі матимуть значення під час досудового розслідування та судового розгляду справи на підставі ухвали слідчого судді; 6) призначення експертиз у судово-експертних установах, зокрема на договірних засадах; 7) складання та подання цивільного позову; 8) подання на розгляд слідчого чи прокурора клопотання про встановлення майна, рахунків, інформації щодо кількості працюючих на підприємстві осіб, а також щодо забезпечення цивільного позову тощо; 9) роз'яснення потерпілому положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» та ініціювання їх застосування за наявності достатніх підстав.

Нами окреслено лише найбільш апробовані заходи, однак найважливішим під час реалізації будь-якого із них є неухильне дотримання закону.

Перспективи подальших досліджень полягають у виробленні детальних практичних рекомендацій щодо реалізації кожного з означених способів збирання доказів, котрі можуть бути реалізовані представниками потерпілих у кримінальних провадженнях, а також визначення інших апробованих шляхів вирішення завдань кримінального провадження, котрі можуть бути реалізовані означеними учасниками кримінальних процесуальних відносин.

Використані джерела:

1. Дудко О. В. Помилки адвоката в кримінальному провадженні: дис. ... д-ра філософії: 081 «Право». Київ, 2020 296 с.
2. Самолук В. В. Законне представництво у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2005. 20 с.
3. Пожар В. Г. Інститут представництва в кримінальному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2010. 22 с.
4. Ємельянов Р. О. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному процесі: дис. ... д-ра філософії: 081 «Право». Кропивницький, 2023. 233 с.
5. Абламський С. Є. Захист прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні: монографія / за заг. ред. О. О. Юхна. Харків : Панов, 2019. 240 с.
6. Грібов М. Л., Червінський В. В. Представництво потерпілого у кримінальному провадженні: поняття, зміст, проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 3-4. С. 8-21. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.3-4/8-21>.
7. Ракіпова І. В., Черноморченко К. В. Неповнолітній потерпілий у кримінальному провадженні: забезпечення права на представництво та комунікацію. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Вип. 74. Ч. 2. С. 124-129.
8. Щиголь О. Нова концепція процесуального становища потерпілого та його представників у кримінальному провадженні з урахуванням засади процесуального віктимцентризму. *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 177-185.
9. Баїк О. І. Адвокат як процесуальний представник особи у кримінальному провадженні. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Право»*. 2024. № 3 (31). С. 506-516. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-506-516](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-506-516).
10. Гловюк І. В. Проблеми ідентифікації думки потерпілого щодо звільнення від кримінальної відповідальності: судова практика. *Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу: матеріали XI Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Івано-Франківськ, 02 грудня 2022 року)*. Івано-Франківськ: Редаційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 12-15.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI. *БД «Законодавство України»*. ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 05.05.2024).
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків: Одиссей, 2013. 1104 с.
13. Iemets I. Representation of the Victim as Implementation of the Principle of Competitiveness in Criminal Proceedings. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 2023. № 8 (2). Pp. 65-72. DOI : <https://doi.org/10.32353/acfs.8.2023.03>.

14. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. БД «Законодавство України». ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>. (дата звернення: 05.05.2024).

15. Ухвала Колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Київського апеляційного суду від 28 жовтня 2021 р. у справі № 757/39917/21-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100905048>.

16. Мегіль А. С., Часова Т. О. Представники юридичних осіб у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 666–668.

17. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. БД «Законодавство України». ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. (дата звернення: 05.05.2024).

18. Коваленко В. В., Удалова Л. Д., Письменний Д. П. Кримінальний процес: підручник. Київ: ЦУЛ, 2013. 544 с.

19. Лоскутов Т. О. Предмет регулювання кримінального процесуального права: монографія. Донец. юрид. ін-т МВС України. Київ: Юрид. світ, 2016. 416 с.

20. Коваленко А. В. Використання доказів у кримінальному провадженні як складова процесу доказування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 576-582. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018>. 2024.01.101.

References:

1. Dudko, O. V. (2020) *Pomylyk advokata v kryminalnomu provadzhenni. Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

2. Samoliuk, V. V. (2005) *Zakonne predstavnytstvo u kryminalnomu protsesi Ukrainy. Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

3. Pozhar, V. H. (2010) *Instytut predstavnytstva v kryminalnomu sudochynstvi. Extended abstract of candidate`s thesis*. Odesa. [in Ukrainian].

4. Yemelianov, R. O. (2023) *Advokat-predstavnyk poterpiloho u kryminalnomu protsesi. Doctor`s thesis*. Kropyvnytskyi. [in Ukrainian].

5. Ablamskyi, S. Ye. (2019) *Zakhyst prav i zakonnykh interesiv poterpiloho u kryminalnomu provadzhenni: monohrafiia / O. O. Yukhno (Ed.)*. Kharkiv: Panov. [in Ukrainian].

6. Hribov, M. L., Chervynskiy, V. V. (2021) *Predstavnytstvo poterpiloho u kryminalnomu provadzhenni: poniattia, zmist, problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. Visnyk kryminalnoho sudochynstva – Herald of criminal justice*, 3-4, 8-21. URL : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.3-4/8-21>. [in Ukrainian].

7. Rakipova, I. V., Chernomorchenko, K. V. (2022) *Nepovnolitni poterpily u kryminalnomu provadzhenni: zabezpechennia prava na predstavnytstvo ta komunikatsiiu. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 74, 2, 124-129. [in Ukrainian].

8. Shchyhol, O. (2021) *Nova kontseptsii protsesualnoho stanovyshcha poterpiloho ta yoho predstavnykiv u kryminalnomu provadzhenni z urakhuvanniam zasady protsesualnoho viktymotsentryzmu. Yurydychnyi visnyk – Legal Bulletin*, 2, 177-185. [in Ukrainian].

9. Baik, O. I. (2024) *Advokat yak protsesualnyi predstavnyk osoby u kryminalnomu provadzhenni. Naukovi innovatsii taпередovi tekhnolohii. Seriya «Pravo» - Scientific innovations and advanced technologies. Law Series*, 3 (31), 506-516. URL : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-506-516](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-506-516). [in Ukrainian].

10. Hloviuk, I. V. (2022) Problemy identyfikatsii dumky poterpiloho shchodo zvilnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti: sudova praktyka. *Teoretychni ta praktychni problemy rozvytku kryminalnogo prava i protsesu: materialy KhI Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru (Ivano-Frankivsk, 02 hrudnia 2022 r.) - Theoretical and practical problems of the development of criminal law and process: materials of the 11th All-Ukrainian Scientific and Practical Seminar (Ivano-Frankivsk, December 2, 2022)*, 12-15. Ivano-Frankivsk: Redaktsiino-vydavnychy viddil ZVO «Universytet Korolia Danyla». [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada Ukrainy. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 4651-VI. (2012). BD «Zakonodavstvo Ukrainy». VR Ukrainy. Database - "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. [in Ukrainian].

12. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyi komentar / Vidp. red.: S. V. Kivalov, S. M. Mishchenko, V. Yu. Zakharchenko (Eds.). Kharkiv: Odissei. [in Ukrainian].

13. Iemets, I. (2023) Representation of the Victim as Implementation of the Principle of Competitiveness in Criminal Proceedings. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*, 8 (2), 65-72. URL : <https://doi.org/10.32353/acfs.8.2023.03>. [in Ukrainian].

14. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy № 5076-VI (2012). BD «Zakonodavstvo Ukrainy». VR Ukrainy. Database - "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>. [in Ukrainian].

15. Ukhvala Kolehii suddiv sudovoi palaty z rozghliadu kryminalnykh sprav Kyivskoho apeliatsiinoho sudu vid 28 zhovtnia 2021 r. u spravi No 757/39917/21-k. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh risheh - Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100905048>. [in Ukrainian].

16. Metil, A. S., Chasova, T. O. (2022) Predstavnyky yurydychnykh osib u kryminalnomu provadzhenni. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal – Juridical scientific and electronic journal*, 11, 666–668. [in Ukrainian].

17. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy № 2939-VI (2011). BD «Zakonodavstvo Ukrainy». VR Ukrainy. Database - "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> [in Ukrainian].

18. Kovalenko, V. V., Udalova, L. D., Pysmennyi, D. P. (2013) Kryminalnyi protses: pidruchnyk. Kyiv: TsUL. [in Ukrainian].

19. Loskutov, T. O. (2016) Predmet rehuliuвання kryminalnogo protsesualnogo prava: monohrafiia. Donets. yuryd. in-t MVS Ukrainy. Kyiv: Yuryd. svit. [in Ukrainian].

20. Kovalenko, A. V. (2024) Vykorystannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni yak skladova protsesu dokazuvannia. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, 1, 576-582. URL : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.101>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.05.2024

Iemets I., Candidate of Law, Private notary of the Kharkiv City Notary District, Doctoral student of the National Scientific Center "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute" Ministry of Justice of Ukraine (Kharkiv, Ukraine)

INVESTIGATIONS OF LAWYER: POSSIBILITIES AND FEATURES USING MATERIALS COLLECTED BY THE VICTIM'S REPRESENTATIVE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The activities of the victim's representative and other participants in criminal proceedings are aimed at fulfilling the tasks of criminal justice. Considering the general principles of criminal proceedings, particularly legality, adversarial parties, and equality before the law and the court, the thesis expresses that the victim's representative can and should take an initiative position at all stages of criminal proceedings. This, in particular, is because the development of criminal procedural guarantees of protection and protection of the rights and legitimate interests of participants in criminal proceedings is currently taking place in the context of creating equal opportunities for each of its parties.

The thesis is that the representative of the victim in criminal proceedings performs important functions, at the same time; his separate powers can be used as a way of conducting his investigation in terms of clarifying the circumstances of the commission of a criminal offense, recording certain information for use in the process of proof. The main measures that can be implemented by the victim's representative at the stage of the pre-trial investigation include the following: 1) collecting and providing to the investigator, inquirer, prosecutor, characterizing information about the injured party; 2) finding out the type and amount of damage caused to the victim; 3) establishing and conducting interviews of witnesses, initiating their interrogation; 4) gathering information to confirm the circumstances of the commission of a criminal offense; 5) obtaining access to things and documents that will be important during the pre-trial investigation and trial of the case on the basis of the decision of the investigating judge; 6) appointment of examinations in forensic institutions, in particular, on a contractual basis; 7) drawing up and filing a civil claim; 8) submission of a petition to establish the assets and accounts of the accused; 9) explaining to the victim the provisions of the Law of Ukraine "On ensuring the safety of persons participating in criminal proceedings" and initiating their application.

Keywords: criminal justice, prosecution, representative of the victim, attorney, attorney's investigation, legal basis, authority, initiative.